

In deze nieuwsbrief:

Van het bestuur	1
Nieuwe leden	1
e-mail	2
Mededeling van de penningmeester	2
Van de redactie	2
Onze website	2
Het boek "Nootdorpers"	2
Straatnamenboek	3
Agenda	3
Jaarvergadering	3
De werkgroepen	3
De oorlogsjaren	3
Beeldmateriaal	4
Ingezonden stukken	5
Het orgel in de NH kerk	5
De Nootdorpse brandweer	6
De uitvinding van de brandweerspuut	7
Lezing Jaar van de Boerderij	7
De Dorpsstraat in 1910	8

Van het bestuur

De vakanties zijn weer voorbij en allerlei activiteiten starten weer. Zo ook voor onze vereniging. Belangrijkste is de uitgave van ons eerste boek. Ninon Vis en Nel van den IJssel - Groen hebben 20 Nootdorpers geïnterviewd. Midden november kunt u het resultaat bewonderen. Als kleine vereniging wordt hier toch een grote prestatie geleverd en we hopen dan ook dat dit aan zal zetten tot activiteiten die leiden tot vastlegging van onze Nootdorpse geschiedenis. Dit kan in de vorm van een boek maar natuurlijk ook door middel van een tentoonstelling over of een onderzoek naar een specifiek onderwerp.

We nodigen iedereen uit met ideeën te komen!

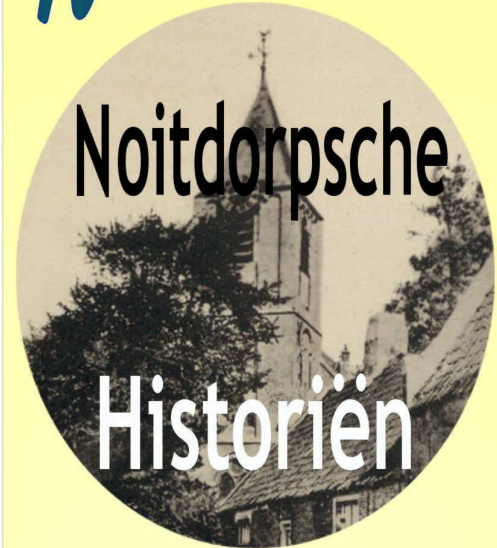
Voorzitter	Secretaris	Penningmeester
Henk Rolvink Fontein kruid 23 2631 DT Nootdorp tel.: 015 310 8117	Arno Lammers Jeneverbes 10 2631 TP Nootdorp tel.: 015 310 1991	Peter Ripken Zegge 28 2631 DL Nootdorp tel.: 015 310 7494

Nieuwe leden

Lisa en Jack Steeneveld uit Nieuw Zeeland
Frank de Koning

Noitdorpse Historiën

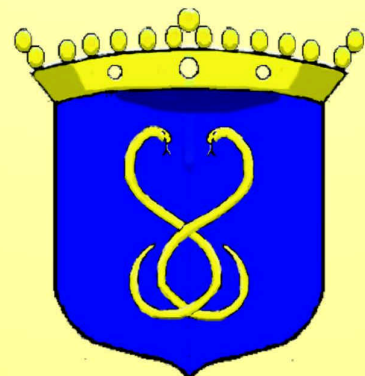
Nieuwsbrief

Per kwartaal verschijnende
uitgave van de vereniging
Noitdorpse Historiën

2e jaargang
nr 3 september 2003

Correspondentieadres
Jeneverbes 10
2631 TP Nootdorp

Niek van der Wees
Hajé Schartman
Nanne Mol
Marcel Leechburch Auwers
C.E. Geluk - Verhoeff
Marc van den Biessen

Allemaal hartelijk welkom bij onze vereniging! Dat brengt het totaal aantal leden op 79. We hopen natuurlijk dat u veel plezier beleeft aan uw lidmaatschap en misschien zien we u terug in één van de werkgroepen.

e-mail

Steeds vaker sturen we een e-mail rond naar de leden met een korte mededeling, een aankondiging, etc. Heeft u een e-mail adres, laat het ons weten dan krijgt u voortaan ook via dit medium berichten van de vereniging. Stuur uw e-mail adres naar ons adres: info@noitdorpsche-historien.nl

Colofon
ISSN 1570-1662

Uitgave van de vereniging Noitdorpsche Historiën

Jeneverbes 10, 2631 TP Nootdorp
Rekeningnummer: 1373.59.675
Statuten vastgelegd in notariële akte op 28 februari 2001.
Inschrijvingsnummer Verenigingsregister Kamer van Koophandel Haaglanden te Delft: 271971110

Samenstelling en redactie

George van der Zanden, Kievitsbloem 1, 2631 TA Nootdorp,
Ninon Vis, Berkenhof 17, 2631 GJ Nootdorp

Verschijsing

Dit blad verschijnt eenmaal per kwartaal

Verspreiding

Leden van de vereniging Noitdorpsche Historiën ontvangen het blad gratis. Niet leden betalen € 2,50. De contributie bedraagt minimaal € 12,50 per jaar.

Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Mededeling van de penningmeester

Namens het bestuur wil ik iedereen vragen die zijn/haar lidmaatschap voor 2003 nog niet betaald heeft, het bedrag (€ 12,50) zo spoedig mogelijk over te maken op de rekening van de vereniging (1373.59.675 t.n.v. Noitdorpsche Historiën). De contributie stelt ons in staat om elk kwartaal deze fraaie nieuwsbrief uit te brengen.

Van de redactie

De derde nieuwsbrief van 2003 is weer klaar. Om vier maal per jaar een nieuwsbrief uit te kunnen brengen is de inbreng van de leden uiteraard onontbeerlijk. Stuur je bijdrage voor de volgende uitgave, liefst voor eind

november, naar het correspondentieadres of naar een van de redactieleden: Ninon Vis, Berkenhof 17, 2631 GJ Nootdorp of George van der Zanden, e-mail: george@vdzanden.nl. Ter versterking van de redactie zijn we op zoek naar een extra redactielid. Ben je in het bezit van een PC, internet e.d. en vind je het leuk om de nieuwsbrief mede vorm te geven, meld je dan bij de redactie.

Onze website

De website - <http://www.noitdorpsche-historien.nl> - van onze vereniging is weer bijgewerkt met informatie over de jaarmarkt en over het nieuwe boek. Vele leden hebben het boek al besteld. U vindt nu ook een bestelformulier op de website. Dit kunt u natuurlijk ook gebruiken voor familie en vrienden.

De nieuwe leden van harte welkom, u krijgt nog een berichtje van ons en we hopen natuurlijk dat u zich snel thuis zult voelen. Snuffel eens door de website en laat eens horen waar u misschien een bijdrage kunt leveren aan onze mooie vereniging. Er is een speciaal gedeelte op de website waar alleen leden toegang tot hebben. Het wachtwoord dat u moet gebruiken om toegang te krijgen tot dit deel is leden en dit deel vindt u onder diversen / leden info. Hier vindt u onder andere ook de bijgewerkte ledenlijst.

Het boek "Nootdorpers"

Op de afgelopen jaarmarkt is onder grote belangstelling het eerste boek van de vereniging "Noitdorpsche Historiën" geïntroduceerd. Vele mensen maakten gebruik van de voorintekening en ook bedrijven maakten hun belangstelling kenbaar voor dit fraaie boek.

Vertegenwoordigers van bekende familie als Van der Sman, Veldhoven, Van Tilburg, Steeneveld, Van Venrooij, Groenewegen, Van de Poel, Boonekamp en Opstal komen aan het woord en halen herinneringen op aan hun jeugd. Behalve deze gesprekken bevat het boek ruim tachtig, veelal unieke, foto's, zowel uit het begin van de vorige eeuw als recente opnamen.

Bij het sluiten van de voorinteken termijn voor ons boek "Nootdorpers" is de stand als volgt: 252 personen hebben in totaal 291 boeken besteld

waarvan er reeds 279 betaald zijn. Verder hebben 42 bedrijven in totaal 134 exemplaren besteld en betaald. Een schitterend resultaat waar we heel erg blij mee zijn. De laatste kleine correcties worden nu aangebracht en er wordt een drukproef gemaakt zodat we het boek ook daadwerkelijk midden november kunnen presenteren. Een heugelijk moment voor de vereniging!!

De bedoeling is dat dit boek de start wordt van een reeks boeken die de geschiedenis van Nootdorp vast zal leggen. Het volgende boek, waaraan reeds hard gewerkt wordt, zal gaan over de geografische en cartografische geschiedenis van Nootdorp.

Straatnamenboek

Het straatnamenboek zal dit jaar niet uitgegeven worden. Midden november verschijnt ons boek "Nootdorpers" en twee boeken vrijwel tegelijk uitbrengen is niet goed. Ondanks de hoeveelheid tekst die al klaar is, is er toch ook nog tekst, voornamelijk over de stedenbouwkundige ontwikkeling, die nog goed moet worden onderzocht. Het boek staat voor volgend jaar op de rol, we laten u weten wanneer dit zal zijn.

Agenda

Jaarvergadering

Op woensdag 29 oktober is de jaarvergadering. Deze begint om 20.00 uur en zal gehouden worden in het Jozefhuis. De jaarrekening zal ter goedkeuring worden voorgelegd en de activiteiten van het afgelopen verenigingsjaar passeren kort de revue. We willen graag met jullie vooruitkijken naar het volgende jaar en de activiteiten die binnen de werkgroepen ontplooid kunnen worden. De jaarstukken liggen bij de secretaris ter inzage (graag even een telefoontje vooraf) en staan op onze website onder het leden gedeelte. We nodigen jullie van harte uit aanwezig te zijn.

De werkgroepen

De oorlogsjaren

Op 10 juli 1975 stond het volgende artikel in de Delftsche Courant:

"Ligt in het terrein tegenover de huizen aan het Rosarium en achter de Sytwinde (nummer 107 tot en met 113) in Nootdorp een Duits vliegtuig, dat hoogstwaarschijnlijk ook nog vol zit met explosieven?"

Ja, zeggen de autochtone Nootdorpers. De heer Q.G. van Dijk weet de plaats zelfs vrij exact aan te wijzen. Toen het vliegtuig per 1 januari 1945, volgens de Nootdorpers 's middags om 12.00 uur naar beneden kwam, was het land nog in het bezit van de heer Van Dijk. Hij vertelt: "Ik stond aan de deur en zag hem wrontelen en zo naar beneden duiken. Hij kwam van die kant" en wijst naar het noorden.

wrontelen en zo naar beneden duiken. Hij kwam van die kant" en wijst naar het noorden.

Ook Piet Venrooy kan het zich nog best herinneren. Hij was 15 jaar toen het gebeurde." We stonden te kijken en woem..... weg was hij. Het is onbegrijpelijk dat hij door de zandplaat is heen geschoten. Tijdens de bezetting bewaakten de Duitsers angstvallig het terrein waar het vliegtuig zich in de grond had geboord. Na de oorlog kwamen lorreboeren op het vliegtuigwrak af. Alleen een stukje staart hebben ze volgens de heer Van Dijk nog te pakken gekregen. Ook wat vleugelstukken zijn naar de schroot handelaren verhuisd. De romp van het toestel zit compleet met de piloot in de grond.

DE Delftsche COURANT
 ANKELIJK DAGBLAD 135ste Jaargang no. 160 - 6 PAGINA'S
 WERKERSDIJK 6-8, DELFT, TEL. 126700, POSTGIRO 578434

Verbergt Nootdorperse grond vliegtuig vol explosieven?

Nootdorp — Ligt in het terrein tegenover de huizen aan het Rosarium en achter de huizen aan het Sytwinde (nummer 107 tot en met 113) in Nootdorp een Duits vliegtuig, dat hoogstwaarschijnlijk ook nog vol zit met explosieven?

Ja, zeggen de autochtone Nootdorpers. De heer Q.G. van Dijk weet de plaats zelfs vrij exact aan te wijzen. Toen het vliegtuig per 1 januari 1945, volgens de Nootdorpers 's middags om 12.00 uur, naar beneden kwam, was het land nog in het bezit van de broer van de heer Van Dijk.

Hij vertelt: "Ik stond aan de deur en zag hem wrontelen en zo naar beneden duiken. Hij kwam van die kant" en wijst naar het noorden.

Ook Piet Venrooy kan het zich nog best herinneren. Hij was 15 jaar toen het gebeurde.

"We stonden te kijken en woem..... weg was hij. Het is onbegrijpelijk dat hij door de zandplaat is heen geschoten. Tijdens de bezetting bewaakten de Duitsers angstvallig het terrein waar het vliegtuig zich in de grond had geboord — vliegtuigwrak af. Alleen een stukje staart hebben ze volgens de heer Van Dijk te pakken gekregen. Ook wat vleugelstukken zijn naar de schroot handelaren ver-

huist, de romp van het toestel zit compleet met de piloot in de grond.

Volgens aannemer Boele is het wel belangrijk dat nog eens grondig naar het vliegtuig wordt gezocht. "Ik zou er niet graag gaan heien. Dat toestel moet vol met explosieven zitten, anders zou het nooit zo diep gezakt zijn."

Burgermeester mr. F. Winkel onderzoekt naar het vliegtuig te laten zien. Bij de bouw van de bejaardenwoningen aan het Oosteinde en van de woningen aan het Sytwinde is al eens naar het vliegtuigwrak gezocht. Er werd toen niets gevonden. Straks als de bouw van eengezinswoningen op het terrein moet beginnen, zal de burgermeester nog eens laten zoeken. "Meer kunnen we niet doen", vindt hij.

Wanneer het precies zover zal zijn, is nog niet bekend. De gemeente Nootdorp heeft nog niet eens het bouwplan afgewerkt. Hoeveel vrije sector, hoeveel premie- en hoeveel woningwettelingen er komen is nog niet bekend. Zeker is wel, dat, als er geen vliegtuig gevonden wordt, het voor de heiers daar een spannende zaak wordt.

Volgens aannemer Boele is het wel van belang dat er nog eens grondig naar het vliegtuig wordt gezocht. "Ik zou er niet graag gaan heien. Dat toestel moet vol met explosieven zitten, anders zou het nooit zo diep gezakt zijn."

Burgermeester mr. F. Winkel beloofde nog eens onderzoek naar het vliegtuig te laten doen. Bij de bouw van de bejaardenwoningen aan het Oosteinde en van de woningen aan de Sytwinde is al eens naar het wrak van het vliegtuig gezocht. Er werd toen niets gevonden. Straks als de bouw van eengezinswoningen op het terrein moet beginnen zal de

burgermeester nog eens laten zoeken. "Meer kunnen we niet doen", vindt hij.

Wanneer het precies zover zal zijn, is nog niet bekend. De gemeente Nootdorp heeft nog niet eens het bouwplan uitgewerkt. Hoeveel vrije sector, hoeveel premie- en hoeveel woningwetwoningen er komen is nog niet bekend. Zeker is wel, dat, als er geen vliegtuig gevonden wordt, het voor de heiers daar nog een spannende zaak wordt.

Onlangs meldde zich bij onze vereniging nog een ooggetuige. Naast de in het krantenartikel genoemde heer Van Dijk en Piet Venrooy heeft ook de heer Van Drongelen (tegenwoordig wonend in Egmond aan den Hoef) het voorval zien gebeuren.

Hij vertelt: "Op 1 januari 1945, ik was toen 14 jaar oud, woonde ik in Delft, Ambonstraat nr.1, dus aan de N.O. kant. Vanaf ons dak hadden we toen nog een vrij uitzicht richting Ypenburg en over de polders naar Nootdorp. Zodra zich maar iets van oorlogshandelingen in het luchtruim voordeed klom ik, meestal samen met mijn 12 jarig broertje Wim, op het dak om een goed uitzicht te hebben.

Zo ook die bewuste dag, het was toen erg bedrijvig in de lucht doordat Duitse- en Geallieerde jachtvliegtuigen slag leverden en soms zeer laag overraasden met ratelende boordkanonnen. *)

Eén jachtvliegtuig zagen we toen neerstorten richting Nootdorp.

Ik ben er toen op de fiets naar gaan zoeken en vond de plaats waar het vliegtuig was neergestort in de polder begrensd door de Dorpsstraat / Veenweg / Kerkweg, daar, waar veel later zo ongeveer de renbaan werd gebouwd. Het vliegtuig was vrijwel geheel in het veen verdwenen en de plaats werd toen bewaakt door een tweetal Duitse soldaten. Het was mij toen niet duidelijk of het hier een Duits of een Geallieerd vliegtuig betrof.

Dit voorval is me altijd bijgebleven en het was pas vorig jaar, dat ik met mijn broer Wim tijdens een nostalgisch bezoek aan Delft en omgeving in Nootdorp terecht kwam. We hebben toen geprobeerd de ongeluksplaats te vinden, maar door de vele bebouwingen zijn we daar niet in geslaagd. In de Dorpsstraat hebben we bij de zich daar bevindende Supermarkt een mijnheer van, zo te zien, onze leeftijd aangesproken en gevraagd of hij een Oud Nootdorper was, hetgeen hij beaamde. Toen wij hem vroegen of hij zich het in de oorlog neerstorten van een vliegtuig herinnerde, bleek dat het geval. Hij wist zelfs met enige zekerheid te vertellen, dat het op het terrein was waar nu het hoofdveld van de plaatselijke Voetbalvereniging is gevestigd.

Mijn navraag bij de Gemeente Pijnacker-Nootdorp heeft niets opgeleverd, er werd zelfs gesteld, dat er in die omgeving nooit een vliegtuig is terecht gekomen omdat er bij onderzoek op 17 mei 1979 geen sporen werden aangetroffen. Dat is natuurlijk vreemd gezien

de ooggetuigen en mijn indruk is dan ook, dat dit onderzoek nauwelijks serieus kan zijn verricht."

*) *De ongewoon en onverwacht grote luchtactiviteit destijds was, naar oorlogshistorische gegevens, het gevolg van één van de laatste stuiptrekkingen van de Duitse legerleiding en had een Luchtoffensief tegen militaire doelen in Zuid Nederland, België en speciaal de haven van Antwerpen beoogd. De codenaam van dit offensief was 'Bodenplatte' en de deelnemende vliegtuigen stegen o.a. op van vliegvelden in Leeuwarden, Bremen en Hamburg. De aangerichte schade als gevolg van deze aanval was overigens aanzienlijk. De historische gegevens maken ook melding van de vermissing van een aantal vliegtuigen na de aanval.*

Ook tijdens interviews die de vereniging afneemt komt het onderwerp van het verdwenen vliegtuig veelvuldig aan de orde. Zo ook tijdens de interviews met Sijtje Post en Jaap Steeneveld. Het verhaal van Sijtje Post en Jaap Steeneveld speelt zich ook af op nieuwjaarsmorgen 1945. Het vliegtuig is volgens deze twee ooggetuigen neergekomen op het land van Tinus van Dijk.

Sijtje vertelt: "Op nieuwjaarsmorgen 1945 tijdens het koffiedrinken kwam het vliegtuig laag overgieren en boorde zich met een daverende klap in het land van Tinus van Dijk. Ik rende er op mijn sokken naar toe en zag alleen nog de staart boven de grond uitsteken, totdat ook die borrelend verdween. Onder de harde oppervlakte bestond het land namelijk uit drijfzand, waarin het vliegtuig in verbazingwekkend korte tijd geheel verdween.

Er is op ons land tijdens de eerste oorlogsdagen ook munitie gedumpt door Nederlandse soldaten. In van die lange groene kisten. De soldaten kwamen bij ons over de vloer; ik zie de geweren nog in de keuken staan. Ze bouwden een stelling in de hooiberg, want ze hoopten Ypenburg te kunnen heroveren. Veel later kwamen de Duitsers bij ons op bezoek. Ze verzorgden hun paarden bij ons in de stallen. Die soldaten waren overigens best vriendelijk. Het waren heel gewone boerenjongen; het liefst wilden ze naar huis." Het verhaal van Jaap Steeneveld komt overeen met dat van Sijtje Post.

Beeldmateriaal

De Brasserskade

De kade tussen de Vliet en Nootdorp is in de Middeleeuwen aangelegd om Delft te beschermen tegen de hoge waterstand in het Rijnland. In de loop der tijd kreeg de kade verschillende namen.

Deze namen werden door elkaar gebruikt. Op de Cruquius kaart uit 1710 (van de polder klein Vrijeban) werd de kade Stadskade genoemd, dit was het Delftse gedeelte. Maar de Bras werd ook wel gemeenigh Brasserskade of soms Lange kade genoemd. Maar van oudsher werd de kade Henricuskade genoemd. Deze naam werd gebruikt

omdat de kade in de Roomse tijd waarschijnlijk is aangelegd onder leiding van een keizer Henricus.

Henricus werd in 1002 als koning van Duitsland gekroond door aartsbisschop Willicus. Hij herstelde het Frankische Rijk en werd in 1014 door de paus tot keizer van het Heilige Roomse Rijk gekroond.

Bij Nootdorp lag buitenplaats Brassershof, eigendom van de Delftse burgermeester Govert Willems zoon Brasser overleden in 1600. Zijn neef (Govert Dircks zoon) kocht de kade in 1631 van de gemeente Delft. Toen heette de kade nog Henricus Zijtwinde, ook werd de Bras toen Nootdorpse kade genoemd. In deze tijd ontstond de naam Brasserskade, genoemd naar de Delftse burgermeester. In de volksmond werd de Brasserskade de Bras genoemd. Dit was eigenlijk de naam van het Delftse wijkje aan het eind van de Brasserskade.

Jarenlang werd er halverwege de Bras tol geheven. De boeren die naar de markt in Delft gingen moesten tol betalen. Het geld werd door de familie Klaas de Groot in ontvangst genomen.

Dit gebeurde tot voor de 2de wereldoorlog. Toen de tol was afgeschaft begon de familie Jan de Groot een busdienst, speeltuin en cafe Ruimzicht op de plaats waar vroeger de tol poort stond (dit is de plek waar de familie Arkestijn hun boerderij had langs de Bras, hier is nu ook een dierenpensie).

De Bras werd in de loop der jaren een drukke B weg tussen Nootdorp en Delft. Er gebeurden vele ongelukken met dodelijke slachtoffers, er werd veel te hard gereden en de weg was niet zo breed, ook stonden er erg veel dikke bomen in de berm, die de weg nog gevaarlijker maakte. In de loop der tijd kwam er een fietspad en werden borden met 60 km geplaatst, waardoor de weg veel veiliger werd. Ook rijdt er nu minder sluipverkeer. Het blijft oppassen geblazen. De Bras een weg met een grote geschiedenis en een groot verleden, maar altijd van levensbelang geweest voor Nootdorp.

Peter Ripken

Ingezonden stukken

Het orgel in de NH kerk

Het bekende standaardwerk van A.J. van der Aa "Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden", uitgegeven in 1846, vermeldt, dat de Ambachtsheer Mr. Dirk Backer tegen het einde van de 18^e eeuw een

orgel aan de Hervormde Kerk geschonken heeft. Hierop staan de wapens van de families Backer en Van Collen. In een grafboek, daterend uit de 15^e eeuw, lezen we dat op 8 september 1763 om halftwee het orgel, geschonken door de Ambachtsheer D. Backer van Nootdorp, in gebruik genomen werd door een Delftse organist. Het orgel viel echter tegen. "Het speeltuig is tot onzer smerte te ligt en droefig van geluid, het is door een slechte meester gemaakt, ziet men nu van agtere. Het was te Arnem in gelderland door een van Boldere gemaakt dog die bijzonder mildaadige Heer en Mevrouw heb een gans anderen eens zo groot wek besteet te maake op den 14 juni 1764 aan een Assendelft orgelmaaker te Leijden. Wij hoope dat het beter zal uytvalle.....".

Van Assendelft sr. Stierf echter in maart 1766 toen het orgel nog niet klaar was. Zijn zoon zou het orgel afmaken.

Op 9 februari 1769 wordt het eerste geschenk afgebroken door Assendelft jr. op 7 oktober van dat jaar komt het nieuwe orgel uit Leiden naar Nootdorp. Op 19 augustus 1770 wordt het tweede nieuwe orgel in gebruik genomen.

De bekende Goudse organist Joachim Hess noemt dit orgel in zijn dispostieverzameling van 1774. Het orgel bestaat uit één handklavier met onder meer een prestant 8 voet en een trompet 8 voet, totaal 11 "gewone stemmen".

De Nootdorpse brandweer

Branden kwamen vaak in de dorpen voor, ook in Nootdorp. Ze werden veelal veroorzaakt door roekeloosheid. Later wordt geklaagd over de arbeiders, die achter het dorp om, in hun schouwtjes kwamen varen van de turfakkers en veenlanden. Zij vervoerden op hun scheepjes "aschpotten" met "ongereekend vuur". Een groot gevaar voor de huizen met rieten daken. Per publikatie met "klokkeslag" werd bekend gemaakt, dat overtreders zouden worden beboet. Bij eerste overtreding 6 stuivers, bij tweede 12 stuivers enz. Men ging verlangen naar een goede brandspuit. Men haalde met een intekenlijst bij de inwoners ruim 900 gulden op.

Stadsbrandspuitmaker Abram de Gever van Rotterdam leverde de spuit. Een van koper met 125

voet zeildoekse slang en een leren spuitslang in 2 stukken van honderd voet, een schipschraag en een waterzak.

Er kwamen lantaarns, leren emmers en een brandspuithuisje aan de noordzijde van de toren in het dorp. Een brandspuitreglement werd opgesteld, dat in 1764 door het Hof van Holland werd goedgekeurd. Er zouden 3 sleutels voor het huisje zijn, één berustend bij de schoolmeester, één bij de brandspuitmeester en één bij de "toegevoegde indertijd". De brandspuitmeester voerde het opperbevel. Als teken van zijn gezag droeg hij een stok van zes voet lang met daarop de letters N.N.H.B.M. (Nootdorp, Nieuweveen, Hoogeveen, Brandspuit Meester). Hij kreeg twee assistenten toegewezen. Beiden droegen een stok van 5 voet lang. Op hun stokken stond N.N.H.A.D. (Nootdorp, Nieuweveen, Hoogeveen, Asistent). De één moest aan de waterkant bij de zuigpomp staan, de ander bij de perspomp, om "alzo het volk aan te Presse, en te bestieren". Verder werden 36 personen aangesteld bij de tromp, de pompen en de slangen. Op hun borst prijkte een kenteken. Wie afwezig was, moest boete betalen: de brandspuitmeester 2 gulden, de assistenten 1½ gulden, de anderen 12 stuivers. De opbrengst was bestemd voor het onderhoud van de spuit. Waren er handen te weinig, dan had de brandspuitmeester het recht "die geenen, welke Leedig staan, tot hulpe te pressen". Weigerde zo iemand, dan kostte hem dat twee gulden. Ontdekte iemand brand in zijn huis, dan moest hij onverwijld de brandspuitmeester waarschuwen, anders kostte hem dat 25 gulden boete. Kreeg iemand, die niet ingetekend had, brand, dan kostte hem dat bij de eerste maal 40 gulden. Verder werd hij als mede-deelhebbende beschouwd. Er werd een nachtwacht ingesteld, die waargenomen werd door een klapwaker. Deze man werd betaald uit bijdragen van de inwoners. Ieder had te zorgen voor eigen "brandgeweer", een bijl, een emmer en een gieter, gemerkt met zijn initialen. De jaarlijkse brandschouw, die in het algemeen streng was, had daarop toe te zien.

In 1793 scheef van Ollefen "De Nederlandsche Staden Dorpbescrijver". Hij behandelde daarin ook Nootdorp. Hij prees uitbundig de goede voorzorgen, die men daar genomen had tegen brandgevaar " ,... o, dat men overal, op het platte land, deeze en dergelijke voorzorgen gebruikte! hoe dikwijls zoude niet een nu allerakeligste ramp, in zijn beginsel gesmoord werden!"

En hij dichtte:

*"Nootdorp, dat juist geen voorwerp is
Van Nood, in 's Lands geschiedenis,
Munt echter uit in 't Zorglijk waaken
Voor d'ijsselijken Nood van brand,
Terwijl het tevens al zijn Land
Tot turf, (des brandstof,) tracht te maaken".*

Bron: Kroniek van Nootdorp, C.Spoor, 1966.

De uitvinding van de brandweerspuit

Op 11 juni 1614 werd het eerste octrooi op een brandspuit door de Staten Generaal verleend. Het octrooi werd aangevraagd door Pauwels Auleander. Auleander noemde zijn uitvinding een wonderspuit en had meerdere toepassingen voor de spuit verzonnen. Na deze eerste octrooiaanvraag op de brandspuit volgden er uiteraard meer. Zo hier en daar verschilden de brandspuiten wat van elkaar, maar het basisprincipe bleef gelijk. De meeste brandspuiten uit die tijd bestonden uit een grote bak van hout of metaal, rond of rechthoekig van vorm. In de bak waren twee zuigpompcilinders geplaatst die met de hand bediend moesten worden. Die cilinders zorgden ervoor dat het water in een buis werd geperst waaraan een straalpijp (een soort waterkannonetje) was vastgemaakt. Met die straalpijp werd op het vuur gericht. De grote bak moest met emmertjes volgegooid worden met water. Op zich waren deze brandspuiten een behoorlijke verbetering ten opzichte van de 'emmertjes-methode', maar een echt effectieve manier van brand blussen kwam pas in de tijd van Jan van der Heiden.

Jan van der Heiden werd op 15 maart 1637 geboren in Gorkum. Toen hij twaalf jaar was, verhuisde hij naar Amsterdam. Daar ontwikkelde hij zich niet alleen tot kunstschilder, maar ook tot groot technicus en uitvinder. Tot 1672 maakte men vooral gebruik van de zogenaamde 'Hautsch-spuit': een door Johann Hautsch ontworpen brandspuit. Er zaten duidelijke nadelen aan de spuit: het was een groot, log geval, waarvoor tientallen mannen nodig waren om hem te verplaatsen.

Dit alles irriteerde Jan van der Heiden enorm. Samen met zijn broer Nicolaes ging hij aan de slag en bracht aanzienlijke verbeteringen aan op de 'Hautsch-spuit'. Als eerste verbetering bracht hij een leren slang aan tussen de pomp en de straalpijp. Door die leren slang werd het mogelijk om het bluswater op de juiste plaats te brengen: de brandhaard. Er hoefde dus niet meer van grote afstand 'gemikt' te worden; de brand kon op een veel mobieler manier geblust worden.

Op de tweede plaats boog hij zich over de watertoevoer. De eerste spuiten moesten gevuld worden met emmertjes water, voordat er water gespoten kon worden. Omdat het aandragen van dat water meestal langer duurde dan het leegspuiten van de pomp, werkten de spuiten bijna nooit op maximale capaciteit. Jan van der Heiden maakte een grote, linnen waterzak met een slang en schraagpomp daaraan vast. De linnen waterzak kon veel dichterbij het water worden gezet. In eerste instantie werd het water met behulp van de bekende emmertjes in de waterzak gegoten, maar in een later stadium werd een hulppomp aan de waterzak bevestigd. Het water werd zo in de waterzak gepompt en doorgegeven aan de brandspuiten. Nog later werd de waterzak in zijn geheel overbodig. Aan de schraag zelf werd een hulppomp bevestigd waardoor het water direct uit de gracht gepompt kon worden.

Bron: www.brandweer.nl

Lezing Jaar van de Boerderij

Door Frits van Ooststroom

Boerderijen vertellen het verhaal van hun bouwgeschiedenis

Door de eeuwen heen werd er verbouwd aan boerderijen. De opkamer en melkkelder werden vergroot. Wonen en werken werden gescheiden. Er vond een vergroting van de veestapel plaats. Er werd gespecialiseerd in veehouderij of akkerbouw. Er werd boter of kaas gemaakt. Er werden andere gewassen geteeld. Nieuwe bouwmethoden en -materialen deden hun intrede.

Vrijwel altijd lieten die veranderingen zichtbare sporen na binnen en buiten het boerderijgebouw. Soms is dat een bouwnaad in het metselwerk of een dichtgezette doorgang. Soms is dat het soort metselstenen of het metselverband. Soms is dat de constructiewijze van de gebinten. Het kan van alles zijn.

Twee vragen stonden in deze lezing centraal. Ten eerste: waarom zijn onze boerderijen zo verschillend? Ten tweede: hoe oud zijn onze boerderijen?

Kijken naar boerderijen met de nieuwsgierige ogen van de bouwhistoricus is spannend. Het is een ontdekkingsreis door de tijd. Zestiende-eeuwse muurstijlen, zeventiende-eeuwse siermetselwerk, achttiende-eeuwse vensters, negentiende-eeuwse muurijzers.

Het is ook een tocht door het Nederlandse landschap: akkerbouwbedrijven op kleigrond, veehouderij op veen en gemengde bedrijven op de zandgronden. Niet zelden leverde de bodem of het landschap de bouwmaterialen.

In de lezing werd ingegaan op tal van aspecten die het verhaal vormen van de bouwgeschiedenis van boerderijen. Vaak betreft dat alleen het gebouw zelf, maar soms kan het bekijken van oude kaarten verhelderend zijn of geeft de bewoningsgeschiedenis aanwijzingen om het verhaal te completeren.

De lezing werd rijk geïllustreerd met dia's, geprojecteerd op twee schermen.

Peter Ripken

1917 Piet Ripken met fiets.

De Dorpsstraat in 1910

Nu Dorpsstraat nr. 10.

De Winkel van Piet Saarberg was een kruideniers- en snoepwinkel. Van links naar rechts op de foto: met fiets Adriaan, Truus, Cor, Neel en Piet Saarberg met zijn vrouw.